

Bazoviška obletnica

Pred 47-letji je posebno fašistično sodišče v Trstu izreklo obsodbo in s tem poslalo v smrt bazoviške junake. Oblastem se je mudilo, ne samo pri ustrahovalnem procesu, ki je trajal le piclih pet dni, pač pa tudi pri izvršitvi smrtnih obsodb. Le približno 10 ur po razsodbi, točneje 6. septembra 1930 ob 5.43, so štirje mučeniki Zvonimir Miloš, Ferdo Bidovec, Franc Marušič in Alojz Valenčič padli pod svinčenkami bataljona fašistične milicije na strelišču pri Bazovici. Na zaporne kazni od dveh do 30 let pa so bili obsojeni: Slavko Bevk, Andrej Manfreda, Zofija Korze, Alojz Spanger, Karlo Rupel, Ivan Obad, Mario Zahar, Lovrenc Čač, Josip Kosmač, Vladimir Stoka, Miroslav Pertot in Niko Kosmač. To pa so bili le nekateri, kajti drugi del procesa je bil šele dobro leto kasneje v Rimu, ko se je nekoliko poleglo domače in mednarodno ogorčenje zaradi bazoviške obsodbe. Dolga obtožnica je naštevala 87 obtožencev, ki so bili v ječi, na begu ali pa odrejeni za druge procese. Obtožence je bremenilo 29 obo- roženih akcij, sabotaz in drugih protifašističnih dejanj. Tajna organizacija »Borba«, ki je imela sedež v Trstu in ki je delovala skupno z gorškim TIGR-om — to je bila krtica za Trst, Gorica, Reka — je pričela z odporom že tri leta prej, to je okrog leta 1927. Akcije so se zaostrole na začetku leta 1930, ko so bili zažgani razni fašistični se- deži, 5. januarja je bil razstreljen »svetilnik zmage«, 10. februarja pa je zletel v zrak sedež fašističnega dnevnika »Il Popolo di Trieste«, ki je vodil besno politiko do Slo- vencev. Fašistična policija OVRA je kma- lu prišla na sled pripadnikom tajne orga- nizacije. Pričele so se aretacije, pretepanje in mučenje. Aretirance so prepeljali v trža- ški zapor Coroneo, večino pa v Koper. E- den od aretirancev Vladimir Stoka s Kon- tovela je mučenje takole opisal: »Prišli so me 15. aprila 1930 nekaj ur pred polnočjo. Najprej so me slekli do pasu, nakar sta mi mučitelja razpela roke, druga dva pa sta me tepla s pestmi po hrbtu in prsih, me klofutala, vlekla za ušesa in lase. Dru- ga stopnja mučenja se je pričela z vodo. Bose noge so mi porinili v škaf vrele vode. Od bolečin sem noge potegnil iz škafa, ko so me pričeli tepsti s palicami po oparjenih podplatih. Sibanje se je odvijalo v kratkih presledkih, ker so mučili izmenično mene in Vekoslava Spangerja, vse do petih zju- traj.«

Posebno težak davek fašističnemu za- tiranju boja za narodne pravice je odštela dolinska občina, saj je bila prav peta sre-

(Dalje na 2. strani)

Rdeči terorizem oživlja rjavo nevarnost v Nemčiji

Marsikdo se je te dni vprašal, kako je mogoče, da se v bogati in demokratični Nemčiji, kjer je že dolgo na oblasti social- nodemokratska stranka, dogajajo take stva- ri, kot je ugrabitev tajnika zveze nemških industrijcev Hansa Martina Schleyerja v Kölnu. V ponedeljek popoldne so namreč štirje teroristi v središču mesta z zvijačo ustavili avto, v katerem se je vozil Schle- yer, in avto, v katerem so bili štirje poli- cisti, ki so ga spremljali. Na križišču, kjer sta hotela avta zaviti v stransko ulico, z Friedrich Schmidt - Strasse v Vincenz Staz- Strasse, so namreč porinili na eni strani na cesto otroški voziček, na drugi pa zad- nji konec nekega Mercedes, malo dalje pa so blokirali cesto s furgonom. Ko sta se av- ta ustavila, so ju obstopili štirje teroristi in v hipu ustrelili vse štiri policiste in Schleyerjevega šoferja. Nato so odprli vra- ta Schleyerjevega avta in ga zvezli v fur- gon, v katerega so zlezli tudi sami, ki je nato naglo in nemoteno odpeljal. Ljudi je namreč popadel strah in nihče ni posegel vmes. Sicer pa bi bilo tudi zaman spričo do zob oboroženih in fanatičnih teroristov. Furgon so pozneje našli v neki garaži pri hiši, v kateri so odkrili stanovanje, kjer so

teroristi pripravili svoje dejanje. Najelo ga je 15. avgusta neko dekle, pod lažnim ime- nom Liza Ries. Furgon pa je bil prijavljen na ime nekega študenta. Seveda gre za laž- no ime. V furgonu so našli pismo, ki grozi da bodo ubili Schleyerja, če bo policija pre- več vnetja pri preiskavi. Pozneje so poslali ravnateljstvu zvezne kriminalne policije pi- smo, v katerem zahtevajo izpustitev 14 za- prtihih teroristov; gotovo gre za člane tolpe Baader-Meinhof, ki je bila že obsojena, in druge z njo povezane teroriste.

To novo teroristično dejanje, po nedav- nem uboju enega najuglednejših nemških bančnikov, je vzbudilo veliko zgražanje v nemški javnosti, hkrati pa tudi začudenje. Javnost se sprašuje, kaj teroristi pravza- prav hočejo. Vreči Nemčijo v kaos? Posa- mezniki opravičujejo teroriste, češ da gre za idealiste, ki na ta način protestirajo pro- ti krivicam današnje potrošniške družbe. Toda po drugi strani je znano, da se pri- družujejo teroristom samo sinovi in hčere dobro stoječih in celo bogatih meščanskih družin, ki jim ni nikdar nič manjkalo. Vsi razpolagajo z veliko denarja. Vodilni člani teroristične organizacije so zdaj razni ad-

(dalje na 2. strani)

Po novem terorističnem dejanju na Koroškem

V ponedelje so neznanci razstrelili dva daljnovoda električne napeljave pri Pliber- ku, kar je vzbudilo nov val obtožb in proti- obtožb na Koroškem. Kot znano, je prišlo zadnji čas v Pliberku do razburljivih do- godkov v zvezi s postavitvijo dvojezičnega krajevnega napisa na zasebnem zemljišču, ki pa ga je policija kljub temu odstranila, čeprav ga zaradi zasebnosti po zakonu ne bi smela. Slovenske organizacije so odločno protestirale in priredile demonstracijo.

Predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Matevž Grilc je dal v zvezi z novim atentatom izjavo, v kateri je opo- zoril, da je glavni cilj atentatorjev — tako tudi atentatorjev v Pliberku — vzeti ugled slovenski manjšini in njenemu vodstvu. Ta težnja prihaja do izraza v izjavah vodilnih koroških politikov, v sredstvih javnega ob- veščanja in tudi v oddajah avstrijske ra- diotelevizije.

Zaskrbljujoče je predvsem dejstvo, je re- kel, da vidijo za temi atentati nekake slo- venske skrajneže in da svoje obrekovalne domneve razširjajo na ves glas, ne da bi mogli opreti obtožbo na kakršnoli indi- cijc.

Dr. Grilc je odločno poudaril, da se Slo- venci ne poslužujejo razstreliva, ker bomb- ne eksplozije in atentati niso nikaka reši- tev ter, nasprotno, manjšini samo škoduje- jo. V tej zvezi je predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev zastavil vpraša- nje, komu lahko koristi takšna bombna kampanja. Rekel je, kako se ni mogoče zne- biti suma, da se teh sredstev in atentatov, katerih je v zadnjem času vse več, poslužu- jejo razni avstrijski politiki, da bi oblatili in diskreditirali vodstvo slovenske manjši- ne, se izognili njegovemu kritičnemu prit- sku in s tem moralno oškodovali slovensko narodnostno skupnost.

Narodni svet koroških Slovencev — je zaključil dr. Grilc — je izredno zaskrbljen zaradi te kampanje proti Slovincem, kajti manjšina je preslabotna, da bi se lahko us- pešno postavljala po robu takemu obreko- valnemu valu. Zaradi tega je tudi pozval vse oblikovalce javnega mnenja v državi, ki se zavedajo svoje odgovornosti, naj pri- znajo, da gre za neosnovana sumničenja, in naj jih ne razširjajo, ne da bi domneve pre- verjali, kar je osnovno načelo časnikarske etike.

RADIO TRST A

:: NEDELJA, 11. septembra, ob: 8.00 Poročila. 8.15 Dobro jutro. 8.30 Kmetijska oddaja. 9.00 Sv. maša. 9.45 Vedri zvoki. 10.30 Nedeljski sestanek. 11.00 Poročila. 11.05 Mladinski oder: »Čudežna cvetka«. Napisala Ana Češut. 11.35 Nabožna glasba. 12.00 Poročila. 12.15 Glasba po željah. 13.00 Na morje, v hribe ali pa doma. 13.15 Slovenske ljudske pesmi. 13.35 Klasično, a ne prereno. 14.00 Poročila. 14.10 Operetna glasba. 14.35 Orkestri. 15.00 Nedeljsko popoldne. 19.00 Poročila.

:: PONEDELJEK, 12. septembra, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro. 8.00 Novice. 8.05 Tjajdan. 9.00 Poročila. 9.05 Tjajdan. 9.30 Obletnica tedna. 9.40 Koncert. 10.00 Poročila. 10.05 Omnibus. 11.30 Poročila. 11.35 Omnibus. 12.00 Glasba po željah. 13.00 Poročila. 13.15 Glasbeni almanah. 14.00 Novice. 14.10 Mladina. 14.20 Glasba (Marija Kostnapfel). 15.30 Poročila. 15.35 Klasični album. 16.15 Melodije. 17.00 Poročila. 17.05 Orkestri. 17.25 Glasbena panorama. 18.00 Poročila. 18.05 Srečanja. 18.20 Slovenski zbori. 19.00 Poročila.

:: TOREK, 13. septembra, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro. 8.00 Novice. 8.05 Tjajdan. 9.00 Poročila. 9.05 Tjajdan. 9.30 Nekoč je bilo. 9.40 10.00 Poročila. 10.05 Omnibus. 11.30 Poročila. 11.35 Omnibus. 12.00 Glasba po željah. 13.00 Poročila. 13.15 Glasbeni almanah. 14.00 Novice. 14.10 Mladina. 14.20 Glasba (Teo Meulja). 15.30 Poročila. 15.35 Klasični album. 16.05 Melodije. 16.30 Za najmlajše. 17.00 Poročila. 17.05 Lucijan Marija Škerjanc: Concertni allegro. 17.20 Glasbena panorama. 18.00 Poročila. 18.05 Klasični moderne demokracije. 18.20 Zborovska glasba. 19.00 Poročila.

:: SREDA, 14. septembra, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro. 8.00 Novice. 8.05 Tjajdan. 9.00 Poročila. 9.05 Tjajdan. 9.30 Liki iz naše preteklosti. 9.40 Koncert. 10.00 Poročila. 10.05 Omnibus. 11.30 Poročila. 11.35 Omnibus. 12.00 Glasba po željah. 13.00 Poročila. 13.15 Glasbeni almanah. 14.00 Novice. 14.10 Mladina. 14.20 Glasba (Mara Zerjal). 15.30 Poročila. 15.35 Klasični album. 16.05 Melodije. 16.30 Za najmlajše. 17.00 Poročila. 17.05 Pianist Gabriel Devetak. 17.25 Glasbena panorama. 18.00 Poročila. 18.05 »Inter-vju«. Igra, napisal Matjaž Kmecl. 19.00 Poročila.

:: ČETRTEK, 15. septembra, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro. 8.00 Novice. 8.05 Tjajdan. 9.30 Nekoč je bilo. 9.40 Koncert. 10.00 Poročila. 10.05 Omnibus. 11.30 Poročila. 11.35 Omnibus. 12.00 Glasba po željah. 13.00 Poročila. 13.15 Glasbeni almanah. 14.00 Novice. 14.10 Mladina. 14.20 Glasba (Rossana Purger). 15.30 Poročila. 15.35 Klasični album. 16.05 Melodije. 16.30 Za najmlajše. 17.00 Poročila. 17.05 Koncert. 17.25 Glasbena panorama. 18.00 Poročila. 18.05 Obrazi. 18.15 »Primorska poje 77«. 19.00 Poročila.

:: PETEK, 16. septembra, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro. 8.00 Novice. 8.05 Tjajdan. 9.00 Poročila. 9.05 Tjajdan. 9.30 Koncert. 10.00 Poročila. 10.05 Omnibus. 11.30 Poročila. 11.35 Omnibus. 12.00 Glasba po željah. 13.00 Poročila. 13.15 Glasbeni almanah. 14.00 Novice. 14.10 Mladina. 14.20 Glasba (Marjetica Puntar). 15.30 Poročila. 15.35 Klasični album. 16.05 Melodije. 16.30 Za najmlajše. 17.00 Poročila. 17.05 Nino Bibalo: Sinfonia notturna. 17.25 Glasbena panorama. 18.00 Poročila. 18.05 Mednarodno pevsko tekmo-vanje Seghizzi. 18.30 Domači zvoki. 19.00 Poročila.

:: SOBOTA, 17. septembra, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro. 8.00 Novice. 8.05 Tjajdan. 9.00 Poročila. 9.05 Tjajdan. 9.30 Nekoč je bilo. 9.40 Koncert. 10.00 Poročila. 10.05 Omnibus. 11.30 Poročila. 11.35 Omnibus. 12.00 Glasba po željah. 13.00 Poročila. 13.15 Glasbeni almanah. 14.00 Novice. 14.10 Tekmujte s Petrom (Jelka Daneu in Peter Cvelbar). 15.30 Poročila. 15.35 Poslušajmo spet. 17.00 Poročila. 17.05 Iz Beethovnovih del. 17.40 Glasbena panorama. 18.00 Poročila. 18.05 »K'd'r se jemamo rade«. Enodejan-ka. 18.45 Vera in naš čas. 19.00 Poročila.

Skušnja totalitarne države

V zgodovinskih knjigah prihodnosti bo 20. stoletje nedvomno označeno ne kot stoletje atomske sile, ampak kot stoletje totalitarnih diktatur. Znanost in tehnologija bosta gotovo že v tem, vsekakor pa v prihodnjem stoletju rešila problem preskrbe z energijo v smislu, da bo atomska sila izločena kot glavni vir energije; to bo postal vodik ali kak drug vir, s čimer bo tudi v glavnem rešen ekološki problem, ki bi ga atomska sila samo zaostila; kam bi namreč spravljali atomski »pepel«? Vsekakor pa atomska sila ni in ne bo mogla postati v tem stoletju tako važna, da bi postala njegova glavna značilnost. Glavna značilnost tega stoletja je skušnjava totalitarne države.

Iz daljše perspektive se ni mogoče izogniti ugotovitvi, da so se razvile vse dose-danje totalitarne države iz utopije o popolni državi kot konkretni obliki popolne družbe, v kateri bosta vladali enakost in pravičnost v porazdelitvi dobrin. To je v bistvu socialistični ideal, ki pa je v totalitar-ni državi podrejen tolmačenju tistih, ki imajo v rokah oblast. Po neki logiki, ki ji ni mogoče odrekati doslednosti, je mogoče uresničiti totalitarno državo enakosti samo, če je ta ideal obvezen za vse, to pa spe-opravičuje totalitarno oblast. Glede na to ni čudno, da je minilo med ustanovitvijo prvih dveh totalitarnih držav na svetu, so-vjetske in fašistične, komaj nekaj več kot pol desetletja, in čeprav je bila druga samo nekaka karikatura prve. Prav tako je tudi logično, da so doslej vse resnično totalitar-ne države hotele veljati za socialistične. Znano je, da je izšel Mussolini iz socialistič-ne stranke, in da se je celo Nenni dolga leta motil glede pravega značaja fašistič-nega gibanja ter je zato dolgo vztrajal ob Mussolinijevi strani. Mussolini se je spet spomnil svoje prvotne »socialistične« vizi-je na koncu, ob ustanovitvi svoje takoi-me novane Socialne republike. Tudi Hitlerjev totalitarni sistem se je od vsega začetka

proglasal za »nacional-socialističnega«. Zgo-dovinarji in sociologi se lahko prepirajo o tem, če je bilo v Mussolinijevem in Hitler-jevem fašizmu res kaj socialističnega. To-da idejo za svoja sistema sta nedvomno do-bila pri idealu popolne socialistične druž-be, za nosilca in tolmača tega ideala pa sta proglasila sebe, v polemiki s tipom socia-listično-komunistične družbe, kot jo je poo-sebljala komunistična Rusija.

Tega se je treba zavedati, kdor hoče ra-zumeti pojav današnjega terorizma, ne sa-mo italijanskega, ampak tudi nemškega. Medtem ko se resnična, demokratična so-cialistična družba le počasi realizira, ker mora računati s postopnimi prehodi in ne more zanemariti človeških in narodnih prav-in in tudi ne gospodarskih zakonitosti, kot jih je npr. odkril tudi jugoslovanski sistem samoupravljanja, pa skušajo novi ideologi totalitarizma preskočiti ta razvoj in se za-to navdihujejo predvsem pri utopistih in pri fašistični interpretaciji socializma, pa če se tega zavedajo ali ne. Ti fanatični ideo-logi nimajo potrpežljivosti, realističnega čuta in idealizma pravih revolucionarjev, pa tudi ne njihove ljubezni do človeka. Ni jim niti do životarjenja v podstrešnih sobi-cah in do garanja na teoriji in organizaci-ji pravih revolucionarjev, niti do reformi-stičnega in humanega delovanja nekdanjih ideologov in praktikov sindikalnega giba-nja, ampak hočejo uresničiti svojo zamisel totalitarne družbe enakosti in pravičnosti od zgoraj, preko totalne oblasti in čimprej. Pot preko demokratičnega političnega de-lovanja, prepričevanja in volivne zmage jim je prepočasna in vanjo sploh ne verja-mejo. Zato hočejo priti na oblast z drugač-nimi sredstvi in predvsem s terorjem. S te-rorističnimi metodami hočejo pripraviti »meščanske« vlade k vdeji, da bi nato sa-mi prevzeli oblast in s silo uresnili svoj cilj, utopični socializem. Ta cilj v njihovih očeh — in tudi v očeh marsikoga drugega (nadaljevanje na 3. strani)

Rdeči terorizem oživlja rjavo nevarnost v Nemčiji

(nadaljevanje s 1. strani)

vokati, ki so vse prej kot revni. Teroristi si nadejajo ime »Frakcija Rdeče armade«, kot že tolpa Baader-Meinhof. To sicer še ne pomeni, da gre res za kake, čeprav zmedene rdeče revolucionarje, vendar pa vzbuja močno reakcijo v javnosti in to je pravi kvas za novonacizem. Lahko se že reče, da se je tej teroristični tolpi posrečilo tisto, kar se ni doslej nobenemu novonaci-stičnemu ideologu, da je namreč dala nov zagon novonacističnemu gibanju.

Schmidtova vlada je sklicala nujno se-jo, in lahko se zgodi, da se bo znašla v krizi, pod obtožbo, da je premalo poskrbela za javno varnost in da je bila premalo od-ločna pri pobijanju rdečega terorizma. To bi pomenilo, da bi se morala umakniti pod zahtevo desničarsko usmerjenih struj, ki zahtevajo večjo učinkovitost varnostnih organov, nadzorstva nad levičarji in več avtoritete s strani države. To pa zahtevajo novonacisti. Lahko se torej reče, da je a-narhični rdeči terorizem sprožil v Nemčiji

razvoj, ki lahko pripelje daleč. Zdi se sko-raj, kakor da bi teroristi ravnali po načrtu, ki so ga pripravili novonacisti, da kompro-mitirajo levico, izpodkopljejo demokratični sistem z obtožbami o neučinkovitosti in re-habilitirajo nacizem.

—o—

BAZOVIŠKA OBLETNICA

(nadaljevanje s 1. strani)

nja, ki je zajemala Dolino in Milje, najbolj aktivna. Boršt in Zatrežec imata v bazoviš-škem procesu največ obsojenih na dolgo-letne zaporne kazni.

Spomin na to temačno razdobje fašistič-nega nasilja je kljub dolgi dobi, ki gre že v polstoletje, ostal živ. Pa ne samo zato, ker so še med nami nekatere priče teda-njega boja, pač pa tudi zato, ker vse kri-vice še niso bile popravljene, ker je boj — čeprav v drugačni, neagresivni in demokra-tični obliki — še vedno nujen.

Boris Pahor

PRI HRVATIH V MOLISEJU

(zapis iz Dnevnika 1977)

IV

Štirje smo prenočili v Termoliju. Pripeljal nas je albanski deželni svetovalec, ki je Osvalda in mene zjutraj ogovoril na postaji. Južnjaška gostoljubnost. Ko pa smo bili sami in smo kljub pozni uri sedli k večerji v prazni hotelski restavraciji, smo bili skupinica dobrohotnih zarotnikov, ki trezno razpravljajo o pomembnosti žetve po desetletnem sejnanju. Prijatelja Osvaldo Coisson in Gustavo Malan (prvi Valdežan, drugi Okcitanec) pa sta pravzaprav predhodnika našega gibanja, ker sta v vojnih dneh s Chanoujem v Chivassu podpisala izjavo o avtonomiji alpskih skupnosti.

A o tem je govor tudi naslednje jutro, ko nas televizijski reporter posadi za mizo in postavi pred nas mikrofona. Kot eden izmed popredsednikov mednarodnega združenja razloži nastanek in razvoj našega gibanja Tavo Burat, kot sekretir za italijansko republiko, prikaže naše delovanje med jezikovnimi skupnostmi v državi. Potem sledi pogovor o Chivaški izjavi.

Ko poslušam razlage prijateljev in nas z visokega stajala obliva rezka luč žarometov, povezujem z občutki pri večerji v osamljeni restavraciji. Nevsiljivo, a trmasto smo se postavili proti jezikovni nivelizaciji. Brez sredstev, na svojo pest, a vztrajno smo se shajali, obujali mrtve zavesti in pisali protestna pisma vladam in parlamentom. V prid Beneškim Slovencem tudi Vatikanu. In zdaj? Mogoče je seveda, da zanimanje javnosti, radijske in televizijske oddaje ne bodo zaustavile propada etničnih in jezikovnih občeštev. Mogoče pa ga bodo. Vsekakor, če bomo poraženi, bomo vsaj končali v lepoti. Moriremo in bellezza. A morebiti bo industrijska vročica počasi splahnela. Morebiti se bo kdo odločil in moderniziral življenje na vasi. S pametnim policentrizmom pa bi večina jezikovno ogroženega prebivalstva našla zaposlitev doma in se tako rešila.

S svojim razmišljanjem nadaljujem med vožnjo v Mundimitar.

Prišel je namreč pome povrnjenec iz Avstralije. Ker sem v pogovoru izrazil željo, da bi videl to vas, se je on zmenil s sinom, da me bo odpeljal tja!

Sin je nekaj višji od očeta, razgledan, mirno, trezno prisrčen.

Prišel je na dopust. Tudi on iz Avstralije. V Nemčiji se je ustavil in si nabavil Mercedes, s katerim se peljemo. Stari oče sedi za nama z drobnima vnukoma, ki pa stojita za očetovim sedežem in ga ogovarjata po angleško.

Ljubka sta. In njuna angleščina ima nenavadno nežen prizvok.

A da znata tudi po hrvaško, pravi njun oče ob meni.

Urvnal je pripravo za hločenje zraka. Gospoško vozilo se mehko vzpenja. Mundimitar je visoka postojanka. Kakor Stanjel, če privoziš z goriške strani. Poslušam ubrane stavke otrok in si pravim, da je mladi fant odšel iz *Žive vode* na konec sveta, da nam lahko v takem avtu razkazuje rodno deželo. Kaj pa bo *Živa voda* pomenila za oba mala? Ju bo še odžejala? Ali pa bosta sploh čutila potrebo, da se ob nji odžejata?

V Mundimitru nas napade svetloba ožarjenih belih pročelij.

Ob vhodu v vas je zbrana skupinica starih možakov.

Sedijo na stopnici bližnje veže. Drugi stojijo. Varuhi osamljenega bivališča.

Na drugi strani vzpetine majhna kavarna s telefonskim znakom nad vhodom.

Naenkrat se mi zahoče, da se povežem s tržaškim ozračjem. Tam nismo take sirote. Medtem mladi oče naroča pijačo za mala.

Potem me tika, da sem naenkrat tudi tam doma; in ko se začnemo vzpenjati, me zares spremljajo blizka pročelja. Spet se mi prikaže Lovran. Pa Stanjel, samo da je Stanjel bolj mogočen, skoraj utrdba. Tukaj pa samo majhna domovja spremljajo ozke, tlakovane klance, ki jih zaliva slepeča sončna svetloba. In vse nam je na razpolago, nikjer žive duše, tako da se nam zdi, kot da je staro v črnem nalašč za nas prišla plest na miniaturno dvorišče. Poosebljeni duh vasi. Predstavnica zbora, ki molče tolmači tragedijo, ki se je odigrala na tistih zdaj praznih borjačih.

Tako zbrano stopamo navkreber, medtem ko imam pred očmi grško vas na Aspromontu. Horijo pri Rogudiju. Vsi prebivalci so morali oditi. Zavoljo iskanja dela in nazadnje zavoljo poplav in hudournikov. Ostal je tu in tam kak star zgrbljen očiak. Nekaj zamišljenih kur.

Tukaj še teh ni.

Ko smo na vrhu, imam spet vtis, da sem neke na homerski zemlji in da z obzidja opazujem kraj, kjer so se odigrali uničujoči boji. Vsi junaki so padli. Tudi Helena, tudi lepota se je prenesla drugam. Vendar ne: visoka terasa, s katere opazujemo spodnjo pokrajino, se koplje v soncu in bi

hitro oživila, ko bi se prebivalci vrnili in odprli vhodna vrata, odsunili polkna.

Tako me oblegajo mešani občutki.

Obžalujem odsotnost vaščanov, pomanjkanje življenja. Obenem me prevzema tišina, ki je vsa presijana od sončnih žarkov. Zatrjujem mlademu, da je škoda, da so prebivalci morali postati avstralski delavci, hkrati pa jim na tihem zavidam čudovito postojanko in se že vidim, kako se v skriti kamrici enega izmed tistih domovij spoprijemam z usodo tega hrvaškega življa in njegove govorice...

Na poti nazaj smo potem manj zgovorni.

V avtu mladi pripoveduje o svojem dopustu. Tudi na Hrvaško da pojde. Pa v Trstu se morebiti oglasi. Ko pa se bližamo Kruču, pokaže, kje je studenec žive vode. Drugi so niže, pod vasjo. Pod gradom.

A si mislim, da bi Kruč prav lahko postal pravo mesto. Pa tudi, da bi takrat lahko imel samo eno ime. Da bi ostala od sedanjega prva polovica. *Živa voda*. Na Kruč pa da bi za zmeraj pozabili. Saj je križev tako in tako zadosti.

—o—

Slovo od predstavnikov treh generacij, s katerimi sem se vozil, je tudi slovo od te lepe in nesrečne zemlje. Doma me čakajo pisma Pen klubov in skupin Amnesty International, ki se zanimajo za Miklavčiča in Blažiča. Vse, kar se tiče zaprtih oseb, pa ne sme čakati. Zato se bom vrnil pred koncem zasedanja.

Ko pa v mraku na peronu železniške postaje v Termoliju čakam na prihod brzca, me pozdravi fant v vojaški obleki. Mojemu začudenemu pogledu, mi po hrvaško razloži, da sem bil dopoldne v njegovem gradu. Zanima me, kako mu je pri srcu. Teda se mu obraz stemni. Ko mi da roko in odide s fantoma, ki sta ga spremlila, se mi zdi, da vidim otožen obraz enega mojih stricev, ko so odhajali na vojsko v imenu dunajskega cesarja. Pred kratkim sva si s sestro ogledovala tiste oruменеle podobe na sivi lepenki.

Skušnja totalitarne države

(dalje z 2. strani)

— opravičuje njihova teroristična dejanja.

Toda cilj je daleč in ideja abstraktna — v praksi, v dejanjih pa so si tisti, ki hočejo »desno« totalitarno državo, in tisti, ki hočejo »levo« totalitarno državo, zelo blizu, čeprav morda tega v besedah ne priznajo. Priznavajo pa to s svojim delovanjem. Zato prehaja do čudnih prelivanj in prehodov med »rdečim« in »črnim« terorizmom, ki od časa do časa presenetijo preiskovavce in javnost. V bistvu se tisti, ki menja barvo in naziv, ne odpove ničemur: tako daljni cilj — totalitarna družba — kot pot do njega ostaneta ista.

Tako si levi in desni terorizem dejansko igrata na roke, četudi tega ne priznata. Oba silita v totalitarno družbo, obema je ideal totalitarna država, oba sprejemata in opravičujeta totalitarne metode oblasti. Rezultat bi bil različen samo po barvi: toda tisto, kar hočejo teroristi kova Baader-Meinhof in ugrabitelji Schleyerja, in tisti, ki se jim toži po Hitlerju, je v bistvu isto: totalne oblasti nad masami, s katerimi bi eksperimentirali svoje blodne sanje o človeški družbi kot družbi termitov. In pri tem je tudi čisto logično, da se vdajajo tem sanjarijam predvsem sinovi in hčere bogatašev, ki so zrasli v razkošju in ki ne po-

znajo vrednosti konkretnih stvari in torej niti konkretnih izboljšanj na poti trudapolnega in počasnega napredka — vsega tistega, kar je možno tako doseči, so se oni nasitili že v zibelki. Zato hočejo vse ali nič. In zato tudi segajo po brzostrelkah in ekrazitu.

—o—

V italijanskih političnih krogih in tisku se je sprožila polemika o izjavi komunista Amendole, da »evrokomunizem ne obstaja«. Krščanski demokrati so priredili danes v Rimu posebno posvetovanje, na katerem razpravljajo o evrokomunizmu. Kaže, da je zaenkrat edini resni »eurokomunist« Carillo na Španskem, Berlinguer pa bolj tako. Važna so namreč dejanja, ne besede, naglašajo nekateri.

Italijanski socialisti so začeli zadnji čas spet močneje poudarjati svojo avtonomnost nasproti KPI in izjavljati, da ne verjamejo v možnost zgodovinskega kompromisa. Povedati pa bi tudi morali, kaj pravzaprav hočejo, ker se delajo, kakor da tudi ne verjamejo v možnost italijanske politike brez zgodovinskega kompromisa.

Samo v ponedeljek je bilo v Sloveniji dvanajst smrtnih žrtev cestnega prometa, med njimi precej mladih.

»DRAGA 77«

Študijski dnevi, znani pod imenom »Draga«, ki jih prireja Društvo slovenskih izobražencev iz Trsta, so letos že drugič zaporedoma potekali na Opčinah, in sicer v krasnem parku Finžgarjevega doma. Prireditelji so z izbiro kraja prav gotovo imeli srečno roko, kajti sicer prikupna vasica v tržaškem Bregu je bila vse-kakor preveč od rok, zlasti tudi glede na slabe avtobusne zveze.

Letošnji študijski dnevi so se začeli v soboto, 3. t.m. popoldne z pozdravnimi besedami predsednika Društva slovenskih izobražencev Sergija Pahorja, ki je kratko orisal društveno delovanje v zadnjem letu. Besedo je nato prepustil deželnemu odborniku dr. Alfredu Mizzauu, ki je večino poslušalcev prav gotovo presenetil s svojimi daljšimi izvajanjmi. Ni šlo namreč za običajen pozdravni govor predstavnika deželne vlade, temveč za pravi referat o kulturi in o njeni vlogi v sedanji družbi. O vsebini njegovih izvajanj bi lahko rekli, da ni bila kdovekako prepričljiva, čeprav je treba govorniku priznati bleščeč slog, rutino v nastopu in še kar prikupno polemično ost. Vlogo slovenske kulture, oziroma kulture slovenske narodne manjšine je dr. Mizzau odpravil namreč z nekaj stavki in ji priznal značaj univerzalnosti, ne da bi govoril o pogojih, ki jih mora družba ustvariti, če hočemo, da bo ta kultura polno zaživela in se tudi vsestransko razvila.

Predsedujoči Sergij Pahor je nato predstavil prvega predavatelja, časnikarja Sašo Martelanca, ki si je za svoja izvajanja izbral naslov »Slovenska misel vzpluj«. Predavatelj je v svojih bleščečih izvajanjih orisal boj, ki ga je bilo slovensko ljudstvo pod fašizmom za svoj goli obstanek in se pri tem zlasti ustavil pri liku Lojzeta Bratuža, saj prav letos poteka 40-letnica njegove mučniške smrti. »Lojzeta Bratuža sem izbral — je dejal Saša Martelanc — zato, ker se mi zdi njegov lik za vse sprejemljiv, ne da bi s tem hotel niti najmanj omalovaževati like drugih slovenskih ljudi, ki so v boju proti fašizmu prav tako žtvovali življenje.«

Govornik je podrobno obrazložil Bratuževo delovanje na prosvetnem in kulturnem področju na Goriškem, zaradi česar so ga fašisti preganjali in ga na zadnje tudi zapisali smrti. V drugem delu svojega predavanja je govornik nanizal nekaj misli, ki so se mu porodile ob proučevanju gradiva o mučniški smrti Lojzeta Bratuža. Tako je Saša Martelanc med drugim omenil vprašanje sprave, problem slovenskega jezika in pojem slovenske domovine.

Spravo pojmuje govornik predvsem kot krepitev vzajemnosti in človeških odnosov med zamejskimi Slovenci, ker bo po njegovem na ta način lažje nadaljevati s prizadevanji proti narodni asimilaciji. Saša Martelanc je tudi poudaril pomen globokega poznavanja slovenskega jezika ter končno obrazložil pojem slovenske domovine, ki se nikakor ne krije z državnimi mejami. Njegovo predavanje je izzvenelo kot veličastna pesem boju slovenskega primorskega ljudstva proti fašističnemu zatiranju za obstanek. Razumljivo je zato, da se po

takem predavanju ni mogla razviti primerna debata, saj bi kakršenkoli poseg utegnil neka-ko »oskruniti« govornikova izvajanja.

V nedeljo je bila v parku Finžgarjevega doma najprej maša, ki jo je daroval msgr. Lojze Ambrožič, pomožni škof v Torontu v Kanadi. Msgr. Ambrožič je bil tudi glavni dopoldanski predavatelj, ki ga je poslušalcem predstavil predsednik Sergij Pahor. Škof Ambrožič se je kot mlad fant naselil v Kanadi, njegovi starši pa so doma iz Dobrave pri Ljubljani. Nekaj let je bil profesor teologije v Torontu, lani pa je bil posvečen v škofa in imenovan za pomožnega škofa v torontski nadškofiji, kjer mu je zaupana skrb za številne etnije v

(Dalje na 6. strani)

—o—

POSVETOVANJE O SONČNI ENERGIJI

V fizikalnem središču v Miramaru se je v torek začel mednarodni seminar o uporabi sončne energije. Seminar je na visoki znanstveni ravni in znanstveniki razpravljajo na njem o tem, kako bi nadomestili petrolej s sončno energijo.

Zasedanje pa bo važno še zaradi drugega razloga. Odločiti bo treba, ali naj bi v Miramaru ustanovili stalno didaktično in raziskovalno središče o omenjenem vprašanju. To središče bi bilo lahko povezano tudi z bodočo cono za znanstvene raziskave, katero bi radi ustanovili v tržaški pokrajini.

—o—

PRVA SEJA DEŽELNEGA SVETA PO POČITNICAH

Deželni svet Furlanije - Julijske krajine je imel v torek dolgo sejo, prvo po poletnih počitnicah.

Predsednik deželnega odbora Comelli je odgovoril na vprašanja, katera so zastavili svetovalci glede dobave montažnih hiš v Furlaniji ter glede odstopa podtajnika Zamberlettija, ki je bil komisar za potresno področje. Poudaril je, da morajo seveda sodne oblasti raziskati celotno zadevo in kaznovati krivce, a po drugi strani da je treba zaščititi splošne koristi prebivalstva in ugled demokratičnih ustanov. V imenu deželne uprave se je zahvalil Zamberlettiju za delo, katero je opravil v korist prizadetega prebivalstva v Furlaniji.

Comelli je tudi obsodil posploševanje ter politične špekulacije, ker gre le za posamezne krivce, je dejal, medtem je potres prizadel 137 občin, kjer je bilo opravljeno veliko požrtvovalnega dela v korist potrencem. Ob zaključku je pozval k še večjemu prizadevanju za čimprejšnjo obnovo potresnega področja na podlagi zakona, katerega je odobril parlament.

V Trstu se pojavljajo prvi plakati predvolivnega značaja. Kaže, da bo pri prihodnjih občinskih volitvah zares nastopila »lista civica«, ki se bori proti določilom osimskega sporazuma, zlasti kar zadeva industrijsko prosto cono na Krasu.

Povsem uspel »Naš praznik« v Dolini

V dneh 3. in 4. septembra je na športnem igrišču pri srednji šoli v Dolini potekal napovedani »Naš praznik« ki ga je priredila krajevna sekcija Slovenske skupnosti. Lepo vreme, aktualen zabavni in kulturni program ter res domače razpoloženje ob pristni vinski kapljici je pritegnilo zelo številno občinstvo, posebno v nedeljo, ko je na vsakem koraku bilo čutiti sproščeno in prijateljsko razpoloženje.

Praznik se je začel v soboto pozno popoldne. Spored je pričel glasbeni ansambel »Taims« z Opčin s krajšim koncertom. Pozdrav prirediteljev je izrekel prof. Alojz Tul, ki je poudaril, da se je uresničila dolgoletna želja članov in simpatizerjev in drugih naših ljudi, da se srečamo na prireditvi, ki bi bila res naša, slovenska, in na kateri bi se naši ljudje počutili kot doma in ne le kot gostje ali kot številke v brezoblični množici. O raznih festivalih, ki jih vsedržavne stranke prirejajo po naših vaseh, ne moremo reči, da so v prvi vrsti namenjeni našim slovenskim ljudem in njihovim specifičnim problemom. Prav zaradi te nujne potrebe se je Slovenska skupnost odločila za prirejanje praznikov, ki bi bili res — naši!

V soboto zvečer je kot izredni gost nastopil mladinski tamburaški ansambel iz Hodiš na Koroškem ter je bil prisoten tudi podpredsednik Narodnega sveta koroških Slovencev Mirko Sabotnik.

V nedeljskem delu sporeda je nastopila godba na pihala iz Brega z daljšim koncer-

tom pod vodstvom mladega kapelnika Vljema Slavca. Krajevni kulturni ustvarjalci Boris Pangerc, Irena Žerjal in Aleksij Pregarc so prebrali nekatera svoja dela, nakar sta svoj pozdrav udeležencem izrekla tajnik NSKS Filip Warasch in predstavnik Kluba koroških študentov na Dunaju Borut Sommeregger in zaprosila zamejske Slovence v Italiji, naj še naprej izkazujejo solidarnost koroškim rojakom v njihovem žilavem boju za narodne pravice, ki jim jih Avstrija noče uzakoniti. Tajnik Warasch je ob spontanem aplavzu udeležencev izrazil zahtevo, naj matična domovina internacionalizira problem koroških Slovencev.

Deželni svetovalec Drago Štoka se je v govoru dotaknil več aktualnih političnih problemov, ki posredno ali neposredno živo zadevajo tudi našo manjšinsko skupnost. Potem ko je opisal potek in zaključke nedavnega obiska slovenske delegacije pri ministrskem predsedniku Andreottiju, je v zvezi s pobegom nacističnega krvnika Kapplerja med drugim poudaril, da smo zlasti primorski Slovenci prepadeni ne samo nad tem dogodkom, ampak tudi nad dejstvom, da je italijanska vlada brž po končani vojni izpustila iz zaporov številne fašistične in nacistične sodelavce, ki so plenili, požigali naše vasi, mučili in ubijali naše ljudi, a danes nihče ne zahteva, da se krivci teh in drugih zločinov postavijo pred sodišče.

Zvečer je za prosto zabavo odlično igral ansambel »Taims« s pevko Dunjo Fabris.

SV. MAŠA PRI KAPELICI KRALJICE MIRU NA KATINARI

V nedeljo, 11. septembra, bo v počastitev Kraljice Miru (ob 38- obletnici) sv. maša pri kapelici na Katinari. Začetek sv. maše ob 10. uri.

Živahen goriški september

Poročali smo že, da je bila za mesec avgust v Gorici in okolici značilna množica ljudskih prireditev pretežno zabavne in tudi kulturnega značaja, ta razgibanost pa se nadaljuje tudi v tem mesecu, na kar je deloma vplivalo deževje, zaradi katerega so morali dve prireditvi preložiti. Tako je bilo tudi z odprtjem novega kotalkališča na Peči, do katerega je prišlo teden kasneje, kot je bilo predvideno. Slovesna otvoritev kotalkališča je bila v soboto, 3. t. m. in je na njej med drugimi spregovoril tudi sovodenjski župan Jožef Češut. Sledila je revija kotalkarjev, na kateri so poleg domače mladine nastopili kotalkarji iz Gorice, Ronk, Tržiča, Turjaka, Pierisa in Nove Gorice. Dež je povzročil, da so prireditelji preložili tudi tradicionalni ptičji sejem, ki ga vsako leto prirejajo v Gorici ob svetem Jerneju. Moral bi biti že v nedeljo, 28. avgusta, namesto tega pa bo odprt v nedeljo, 25. septembra.

Že več let zapored pa v Gorici organizirajo kulturne in znanstvene pobude v okviru t.i.m. »goriškega septembra«. Uvod je pomenil nedeljski spreved folklornih skupin po goriških ulicah, zvečer pa je sledil njihov nastop, v dolini Korna, na katerem je sodelovala tudi folklorna skupina iz So-

vođenj. Prvi folklorni nastop je bil v dvorani v dolini Korna že v soboto. Ob tej priložnosti so v palači Attems priredili mednarodno znanstveno srečanje, posvečeno preučevanju ljudskih izročil med Donavo in Jadranom. Znanstvena pobuda spremlja tu-

Tradicionalna »kvaternica« na Miren-skem Gradu bo letos v nedeljo, 18. septembra. Ob desetih dopoldne (po jugoslovanskem času) bo slovesna maša, posvečena spominu nedavno umrlega skladatelja Lojzeta Mava. Domači cerkveni pevski zbor bo pri njej pel njegovo mašo v čast sv. Vincenciju. Sklepna slovesnost z mašo in govorom bo ob 16. uri popoldne (prav tako po jugoslovanskem času)

di mednarodno zborovsko tekmovanje »C. A. Seghizzi«. V deželni avditoriju v ulici Roma poteka namreč ta teden dvodnevno posvetovanje, posvečeno renesančni glasbi. Goriški september bo nekako zaključilo 11. srednjeevropsko srečanje, ki bo trajalo od 1. do 4. oktobra, posvečeno pa bo vprašanju humanizma in satire v srednji Evropi.

—o—

POZABLJIVI ITALIJANSKI TISK

Danes 8. septembra je obletnica italijanske kapitulacije v drugi svetovni vojni in nekateri dnevniki, zlasti »Avanti«, ji posvečajo uvodnik in se obširno razpisujejo o tem, kaj so počeli nacisti po tem datumu v Italiji. Pozabijo pa omeniti, da je imela tudi Italija svoj fašizem že pred 8. septembrom in kakšne zločine je počenjal v okupiranih deželah, zlasti v Sloveniji.

Spored tekmovanja »C. A. Seghizzi«

Danes, v četrtek zvečer ob 20.30 se v veliki telovadni dvorani v Gorici z nastopom v folklorni kategoriji prične XVI. mednarodno tekmovanje v zborovskem petju »C. A. Seghizzi«. Tekmujoči zbori nastopajo v dveh kategorijah v polifoniji in folklori, kar bi slovensko ustrezneje imenovali v umetni zborovski pesmi in s priredbami ljudskih pesmi. Poleg tega so zbori razdeljeni še na šest skupin: skupino A sestavljajo mešani zbori polifonske kategorije, skupino B moški in skupino C ženski zbori polifonske kategorije. V skupino D so postavljeni mešani zbori folklorne kategorije. V obeh kategorijah morajo zbori zapeti po tri pesmi, pri katerih je v polifonski kategoriji ena obvezna. Pri mešanih zborih je to skladba »Silvia Gentil« Gioseffa Marinija, obvezna pesem za moške zборе je »Stetit Jesus« flamskega skladatelja Cipriana de Rore (1516 - 1565), ženski zbori pa morajo obvezno zapeti skladbo »In Purificatione Beatae Mariae Virginis« Francesca Martinija (1568 - 1628). Zanimivo je, da je skladatelj prve omenjene obvezne skladbe, Gioseffo Marini, med leti 1619 in 1623 deloval v Gorici.

Tekmovanje v polifonski kategoriji se nadaljuje v petek, 9. t.m. ob 15. uri popoldne, naslednji nastop je ob 20.30 zvečer. V soboto, 10. t.m. ob 16. uri popoldne se prične nastop v folklorni kategoriji, ob 20.30 zvečer pa bo nagraditev in nastop najbo-

POSVET O ZBOROVSKEM PETJU V GORICI

V torek dopoldne se je v avditoriju deželne palače v ulici Roma v Gorici začel osmi simpozij o zborovskem petju, ki je letos posvečen preučevanju del glasbenika Carla Gesualda iz Venose in madrigalskih komedij. Važnost takih srečanj je v svojem pozdravnem govoru poudaril predsednik zbora »Seghizzi«. Giovanni Vesil. Udeležence so pozdravili tudi goriški župan De Simone, deželni odbornik za kulturo Mizzau in občinski odbornik v Venosi Biandi. Prisotni so bili tudi zastopniki krajevnih uprav in oblasti. Med poročevalci je bil tudi Janez Koffler iz Ljubljane, ki je govoril o Carlu Gesualdu in umetniških tendencah v njegovem času. Simpozij se je nadaljeval v sredo. Danes zvečer pa se bo v dvorani goriške Ginnastiche začelo mednarodno tekmovanje pevskih zborov, na katerem bo nastopil tudi moški zbor »Valentin Vodnik« iz Doline, ki ga vodi Ignacij Ota.

Splača se še kmetovati

Na Slovenskem se vseeno še splača biti kmet, pravijo — in pišejo v časnikih — nekateri mladi, ki niso nasedli psihi bega v mesto in industrijo. S pridnostjo, podjetnostjo in znanjem si prenovijo hišo in gospodarsko poslopje, dokupijo zemljo, jo izboljšajo in napolnijo hlev z živino. Niti za nevesto jih ni strah.

—o—

Še vedno se utopi veliko otrok zaradi nenad-ziranega igranja ob nevarnih vodah in vodnjakih. Starši in drugi, ki jim je poverjena skrb za otroke, bi morali bolj paziti.

Novice z Goriškega

V nedeljo, 4. t.m., je bil v Doberdobi drugi del slovesnosti pobratenja med tamkajšnjo občino in krajevno skupnostjo Prvačina. Odkrili so spominsko ploščo, ki bo trajno pričala o tem dogodku, nato pa je bila skupna seja doberdobskega občinskega sveta in sveta krajevnih skupnosti Prvačina. Na sporedu so bile tudi športne in kulturno-prosvetne prireditve.

Na rastavišču ESPOMEGO v Gorici se je v nedeljo, zaključil tridnevni praznik v organizaciji Društva slovenskih lovcev Julijske krajine. Tega dne popoldne je bila sklepna prireditev z govori in kulturnim sporedom, ki so se je udeležili predstavniki lovcev iz Furlanije - Julijske krajine, Slovenije in s Koroškega. Zvečer je na prireditvi igral priljubljeni ansambel »Lojze Hlede« iz Steverjana.

Ob koncu tega meseca bosta v oglejski baziliki dva pomembna glasbena dogodka. V soboto, 24. t.m. je napovedan koncert polifonskega zbora iz Madrida, naslednjega dne pa bo zbor iz Bologne s spremljavo orkestra »Maggio musicale fiorentino« izvedel Verdijev »Requiem«.

Z naših znanih božjih poti, kot so Svete Višarje, Stara gora in Sveta gora, poročajo v teh dneh o mnogih romarjih in izletnikih. Priljubljene postajajo zlasti Višarje, kjer slovenski romarji številčno prednjačijo, radi pa jih obiskujejo tudi Furlani, Italijani in Nemci. Poskrbljeno je za dušnopastirsko oskrbo vseh naštetih narodov, kot organist in cerkovnik pa duhovnikom vneta pomaga domačin iz Ukev prof. Salvatore Venosi, znan naši javnosti kot eden od pobudnikov tečaja slovenščine v svojem rojstnem kraju. V soboto, 27. avgusta, je Višarje obiskal ljubljanski nadškof dr. Jožef Pogačnik in na tej častiljivi božji poti tudi maševal.

lje uvrščenih zborov v polifonski kategoriji. Za vsako skupino, A, B in C, bodo nastopili prvi trije. V soboto dopoldne je predvideno prijateljsko srečanje vseh nastopajočih zborov v dolini Korna, opoldne pa bo na županstvu uradna predstavitev umetniškega vodstva (njegov član je tudi prof. Pavle Merkù iz Trsta), mednarodne žirije in zastopstev zborov.

V nedeljo dopoldne ob desetih se nadaljuje tekmovanje v folklorni kategoriji, prav tako tudi ob 15. uri popoldne. Višek tekmovanja pa bo nedvomno zaključni nastop najboljših zborov folklorne kategorije v nedeljo, 11. t.m. ob 20.30. Po nagraditvi bodo stopili na oder prvi trije v skupinah D, E in F, to je najboljši mešani, moški in ženski zbori. Pričakovati je, da se bo tudi letos udeležilo tekmovanja skupaj z italijanskimi someščani številno slovensko občinstvo, zato bi ne bilo odveč, da bi prireditelji začeli misliti tudi na dvojezično napovedovanje.

Kot smo v prejšnji številki že omenili, zastopa letos slovensko zborovsko pesem v zamejstvu moški zbor »Valentin Vodnik« iz Doline, iz Zagreba prihaja mešani zbor »Vinko Jedjut«, v dodatku, ki je izšel že po natisu programske knjižice, pa prireditelji sporočajo, da se bo tekmovanja udeležil tudi mešani Akademski komorni zbor iz Kranja, ki sodi med najboljše slovenske pevske zборе.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Cankarjeve zgodbe o materi v italijanščini

V založbi Založništva tržaškega tiska (Editoriale Stampa Triestina) je izšla pred kratkim drobna knjiga italijanskih prevodov kratkih črtic Ivana Cankarja. Knjiga ima naslov »La madre«, v slovenskem izvirniku »Na svetem grobu«. Črtice je prevedel Franc (Francesco) Husu, kritični esej, ki je objavljen na uvodnem mestu, pa je napisala Marija Pirjevec.

Prevedenih je 11 črtic, ki so posvečene materi. Od ted tudi naslov knjige. Vse so zelo znane in torej nima pomena, da bi navajali njihovo vsebino, pač pa zasluži nekaj pripomb izbira črtic, pa tudi prevod. Očitno je, da prevajavcu Husuju ni šlo za to, da bi predstavil Italijanom Cankarja kot pisatelja z vsaj približnim razponom njegovih značilnih motivov, ampak ga je hotel prikazati samo kot pisatelja, ki je napisal vrsto ganljivih črtic o materi. Tako je izbral iz njegovega dela samo take in to kratke motive. Namen je bil hvalevreden, vendar pa je ta zožitev Cankarjevega dela na zgolj ljubezen do matere nekaka okrnitev njegove pisateljske veljave — tako jo vsaj občutimo. Ta Hussujev Cankar vzbuja v tej knjižici vtis nekakega neobglenca, ki je bolešno visel na materi in ni znal pisati o drugem. Vemo, da to ni res, toda italijanski bralci tega ne bodo vedeli. Upajmo pa, da jih bo knjižica vendarle spodbudila, da se bodo začeli zanimati za pisatelja in da bodo odkrili tudi njegova druga dela. Vendar pa se morda ne bodo mogli ubraniti vtisa, da je bil Ivan Cankar nekam naiiven psatelj in tematsko ozek.

Prevod je jezikovno korekten, vendar pa tu pa tam suhoparen, npr. ko uporabi prevajavec namesto intimne prve osebe množine, kot stoji v izvirniku, tretjo osebo v pasivu. So pa tudi mesta, kjer se je Husuju prevod zelo posrečil, da zveni skoro lepše kot izvirnik.

Manj nas zadovolji spremeni prevod Marije Pirjevec. Res se je potrudila, toda morda jo je zapeljalo snov prevedenih črtic, da je tudi ona — in še bolj — zabredla v sentimentalnost in poveličevanje Cankarjevega boleznega doživljanja slovenske stvarnosti tistega časa; v njenem pisanju ni čuta za kritičnost in premalo samostojnega mišljenja. Da si takorekoč sugerirajo od Cankarja in se postavljajo čisto na njegovo subjektivno in prav gotovo zgrešeno stališče. Tako npr. trdi, prevedeno v slovenščino: »...On (namreč Cankar) je bil prvi slovenski umetnik, ki se je popolnoma posvetil umetnosti in jo imel ne samo za poslanstvo, ampak tudi za poklic in službo skupnosti. Dejstvo, da je ostala družba pogosto gluha in sovražna do njegove pesniške produkcije, ga je globoko grenilo in ga užalilo v njegovi najintimnejši zavesti človeka - ustvarjavca... Strašni položaj slovenskega umetnika, obsojenega na izgnanstvo v domovini in tujini, se zdi, da ne nudi drugega izhoda kot samomor.« Avtorica govori nadalje o »neizčrpnih Cankarjevi volji, da izzove gluhotu svojega naroda in da ga skuša vzdramiti iz globokega dreameza, v katerega je ždel«, pa tudi o slovenskem provincializmu, zaostalosti in farizejskem samodopsedenju ter kulturni pasivnosti. To pa absolutno ne drži, kot dokazuje zgodovina. V tako neugodnih političnih razmerah, v kakršnih je živel slo-

venski narod, brez lastne države, razdeljen v upravnem pogledu na kakih šest dežel, brez močnejše meščanske plasti, ki lahko nastane samo pri narodu z lastno državo, kjer je nosilka dogajanja, uprave, gospodarstva in znanosti — meščanska plast pa je bila v preteklosti tudi kulturno najplodnejša — je delal slovenski narod skoro čudeže, da se je ohranil in ne samo to, ampak da se je politično in gospodarsko ter socialno organiziral in si začel ustvarjati tudi višjo kulturo. Cankar ni imel čuta za zgodovino in tudi ne za politiko, bil je egocentričen, kot je bila tedaj moda pri pisateljih dekadence in simbolizma, in je pomiloval bolj sebe kot svoj narod. Tega mu mogoče ne moremo zameriti, ker je bil pač sin svojega časa in literarne mode, toda danes lahko pričakujemo objektivnejšo presojo o njem in njegovih tožbah. Vsekakor ni bil tak siromak, kakor se je delal, saj je dobival, kot je dokazano, kar lepe honorarje, in tudi ni bil prvi Slovenec, ki je živel od pisanja. Pred njim so živeli od svojega peresa že Levstik, Jurčič in še razni drugi, pa tudi številni likovni in drugi umetniki. Ne drži tudi trditev Marije Pirjevec, da je duhovščina ovirala Janeza Evangelista Kreka, pri katerem se je Cankar navzemal socialnih idej, pri njegovem delu za socialni dvig slovenskega naroda, saj je bil sam duhovnik in je užival podporo ogromne večine slovenskih duhovnikov, bil je voditelj katoliške stranke in ravno v tem je iskati začetek tistega famoznega klerikalizma, ki ga nekateri še danes očitajo slovenski duhovščini. Predaleč bi peljalo, če bi se ustavljali pri vsaki neočni ali pretirani

trditvi v eseju Marije Pirjevec. Obžalujemo lahko samo, da nudi knjižica tako zgrešeno in klavarno sliko tedanjih slovenskih razmer italijanskim bralcem, ki jo bodo morda vzeli v roke. Seveda pa tudi ne drži čudna tožba prevajavca, da danes zamira v svetu ljubezen do matere. Ta ljubezen je tako nagona in tako močno zakoreninjena v človeku in v vsaki generaciji posebej, da je gotovo nikoli ne bo zmanjšalo in se tudi ne bo zmanjšala.

Kljub vsemu pozitivnemu hotenju v zvezi s knjižico se nam torej zdi, da ne bo mnogo koristila in da v bistvu — tudi glede na to, da jo je izdala slovenska, ne pa italijanska založba — ne pomeni prave pridobitve v kulturni izmenjavi med Slovenci in Italijani. Povrh jo napravljajo nesimpatično še grde velike kurzivne črke kot pri kakšni propagandni politični publikaciji.

fj

—o—

Neki zahodni dopisnik v Moskvi je povedal, da se kakih 10.000 ljudi v Sovjetski zvezi direktno zanima za gibanje in usodo disidentov. Ti lahko veljajo za njihove simpatizerje in somišljenike, v kolikor je o kakih skupnih idejah disidentov sploh mogoče govoriti, ker nimajo skupnega programa. V ostali sovjetski javnosti disidentstvo nima odmeva, ker ga javnost ne more razumeti. Ogromna večina ljudi ni sposobna primerjave med sovjetskim sistemom in zahodno demokracijo.

—o—

Na nepojasnen način se je v Grödenski dolini (Val Gardena) smrtno ponesrečila znana italijanska modna ustvarjalka in esejistka Luisa Spagnoli, lastnica znane modne hiše v Florenci.

»DRAGA 77«

(Nadaljevanje s 4. strani)

tem dvomilijonskem mestu. Naslov njegovega predavanja je bil »Luči in sence v pokoncilski prenovi«. V prvem delu predavanja je naglasil, da sta liturgija v narodnih jezikih in delo prelivanja Razodetja v sodobne miselne kategorije dva močna žarka koncila. Toda ta žarka — je nadaljeval govornik — sta nekoliko zasenčena po dejstvu, da čisto gledamo na besedo le kot na nosilko miselne vsebine in da gledamo na abstraktno kot resničnejše od konkretnega. V drugem delu predavanja pa je msgr. Ambrožič govoril o apologetiki in veri, pri čemer je naglasil, da moramo Kristusa pokazati svetu tako, da mu bo nekaj pomenil. Življenje Cerkve se mora stalno reformirati — je nadaljeval — toda ne smemo na Kristusa ne Cerkve upregati v jarem modernih ideologij.

Po predavanju se je razvila dokaj živahna razprava, pri kateri se je predavatelj izkazal kot previden cerkveni dostojanstvenik in zlasti kot dober poznavalec dušnopastirskih razmer in problemov.

Popoldne je bilo na sporedu predavanje publicista in esejista Vinka Ošlaka iz Slovenije. Naslov njegovega predavanja je bil za naše pojme nekoliko nenavaden in tudi zagoneten. Marsikdo si namreč ni mogel predstavljati, o čem bo govoril glede na naslov predavanja »Tri orodja na enajsto tezo«. Kmalu pa je bilo raz-

vidno, da skuša govornik v bistvu utemeljevati tezo, da bi morali marksisti, se pravi ateisti tudi kristjanom dovoliti, da postanejo člani Zveze komunistov, ker bi se le na ta način po njegovem uresničilo pravo komunistično občestvo. Predavanje je bilo predvsem filozofske narave in mu je večina poslušalcev težko sledila, čeprav je treba govorniku priznati lep jezik in velik smisel za logiko.

To je pokazala tudi debata, ki se razen nekaj izjem na splošno ni tikala glavnih govornikovih izjav. Za nas, ki živimo v režimu parlamentarne demokracije, kjer ima vsaka politična skupina natančno določen politični, gospodarski in družbeni program, so bile govornikove besede precej abstraktne in zato tudi težko dostopne ter razumljive. Tikale so se razmer v Sloveniji, ki pa jih gotovo ne moremo prenesti na tukajšnja tla.

Letošnja »Draga« (kot že delno lanska), je s tem osrednjim predavanjem pokazala, da je nekoliko drugačna od tistih, ki smo jih bili vajeni pred leti, ko so bila predavanja ubrana na konkretnje struno, saj so obravnavala probleme, s katerimi se moramo zamejski Slovenci soočiti tako rekoč vsak dan. Priveditelj zadnjih »Drag« (prav gotovo v dobri veri) mislijo, da je tak značaj študijskih dni primernejši. Zdi pa se nam, da se mnogi — in mi z njimi — s tem ne morejo strinjati.

Tolminsko kmečko besedje

Nadaljujemo z objavljanim kmečkega besedja na Tolminskem:

Začnimo najprej z izrazi pri spravilu sena. Za pridelavo sena služita v glavnem dve vrsti sveta: *travniki* in *senožet*. Travniki je zložen svet, namenjen pridelovanju sena. V njem so navadno zasajene tudi jablane in kaka hruska. Če je od domačije oddaljen, ima največkrat tudi senik. Travo kosijo po starem s *kosci*. Kosci pušajo za sabo vrsto pokošene trave, *rezi*, ki jih je treba še *potrositi*. Trosijo navadno ženske, *grabičke*. Ko se trava na vrhu osuši, jo je treba z grabljami *obračat*. Ko je potem tudi na drugi strani posušena, začnejo *grabiti*. Preveč suho seno je *smájno*, sonce ga je tako posušilo, da se kar mrvi. Izgubilo je s tem preveč na vrednosti. Zato je treba paziti, da se pravi čas začne grabiti.

Pograbljeno seno zapeljejo domov, naloženo na voz, na katerega so dali *škalir*. Na vrh naloženega sena pride dolga ranta, *žrd*. Na zadnjem koncu se žrd pritiska ob seno in se jo čim bolje priveže z vozom, da seno med potjo ne odleži. Spredaj je žrd zatakajena v nekakšno leseno lestvico, ki s sprednje strani pokončno podpira oziroma vklepa seno in se drži škalirja.

Na oddaljenih travnikih in v senožetih, zlasti še, če doma primanjkuje prostora za seno, naredijo kope. *Kopa* se napravi takole: v zemljo se zabije *stožje*, nekako štiri metre visok drog, ki ga od spodaj v višini enega metra od treh strani utrjujejo oporniki. V krogu pod stožjem so nastlane veje, *dnišče*. Na to podlago se nalaga in tepta seno, najprej v širino, potem pa se proti vrhu zmeraj bolj oži. Na vrh se zatakne dva svitka iz *trave*, se kopo od vseh strani obrabi, tako da travnate oz. senene bilke tečejo navzdol in ob dežju kaplje po njih na zemljo. Od vrha kopo potem pritrjujejo še v grivo z dratom ali srobotom.

Če je senožet strma, vodijo seno z njenega vrha v spodnji konec, v senik ali h kopi z *lonco*. Lonca je seno, naloženo na veliko vejo. Med grabljenjem nalagajo seno nanjo in jo potegujejo navzdol po senožeti. Če seno ni zadosti suho, ga pograbijo v *kupe*. Naredijo *pláste* z grabljami in jih nekako križem do pet položijo enega vrh drugega. V kupu seno navadno nekoliko prevre. Drugi dan je že na dopoldanskem soncu suho. V kupe dež ne prodre ali pa le redko. Seno, ki še ni povsem suho, vreje rado tudi v seniku. Po senožetih so seniki navadno veliki, spodaj imajo še *štalo*, ker so ne-

koč, ko še niso pred in po planini gonili na pašnike, pasli po senožetih po končani planini. Ker so ob *sečnji* (košnji) v senožetih pogosto tudi prespali, imajo seniki nekoliko vstran tudi bajtico za kuhanje, *komarenco*. Seno, ki ni imelo dovolj zraka pri nadaljnjem sušenju v seniku ali pa je bilo kje nad kako kaverno iz prve vojske, odkoder je prihajal slab zrak, je postalo *utohnilo*. Če je bila senožet zelo strma, so kosci nosili *krabše* (dreze).

Seno so v zložnejših senožetih prenašali v bremenih. *Breme* je bilo sestavljeno iz šestih ali sedmih velikih plastov, povezanih z *vrco* in dobro zategnjeno. Tako stisnjeno breme je dobilo še majhno vdrtino, v katero je nosač zataknil glavo in sicer tako, da je glava držala ravnotežje, teža pa počivala na plečih. Tako je nesel. Še bolj preprosto pa je bilo naložiti breme v *berkle*, iste oblike kot one, ki pomagajo človeku pri hoji, samo večje in brez dolgega konca spodaj. Breme se je z dvema berklama prišlo od ene in druge strani, pravzaprav naložilo na eno berkle in položilo na vrh druge, zatisnilo in odneslo. Če je senožet široka, kosci ne kosijo vse počez od spodaj proti vrhu, ampak vzamejo eno *plesno* in jo ženejo do vrha, potem začnejo z drugo in lahko tudi še

tretjo. Na poljih stavijo seno, največkrat pa deteljo, v *ostrgače*, t.j. v do dva metra visoke drogeve, ki so jim pustili do dva dm prisekane veje in jih na spodnjem koncu ošlilili ter zataknilili v zemljo. Na te konce vej se naslanjajo potem široki plasti eden vrh drugega. Seno naložijo na poljih tudi v okna *kozla*; *kozol* (kozolec) služi za sušenje pšenice, ječmena, nizkega fižola (bžola) ipd. Je lahko zidan; na tleh ali štirih kolonah in s streho na vrhu, ali pa lesen, tudi s streho, pa tudi brez. V slednjem primeru ga postavljajo sproti po potrebi. Pri grabljenju in ograbljenju nastajajo *ograbki*, stisnjeni kosi sena, katerega zatlačimo pod kopo, saj se jih nabere za plast ali dva.

Za drobnico nasekajo na jesen mladih vej z listjem, ki se posuši. S tem dobimo *frodel*, krmo za čez zimo.

Kosa se med košnjo *ustirupa* (podobno kot sekira). Treba jo je prej z nagnilom naravnati in nato sklepati na klepilo in šele nato znova nabrusiti z *oslo*. Kosec drži oslo v *osovniku* (uasovnik), toku z malo vode, zadaj pritrjenim na pasu ali za pasom. Osovnik je navadno lesen, spodaj ima dva rožiča, da se ga pritrdi v tla, zakaj vanj omoči kosec, ko klepa, kladivo, s katerim nato tolče po rezilu kose. Klepanje terja precej spretnosti in zbranosti, sicer nastanejo na kosi zobje.

(Nadaljevalo se bo)

Položaj disidentov v Sovjetski zvezi

V Rim je z letalom prispela skoro vsa družina Saharov, a bre Saharova: njegova žena, ki je prišla na novo zdravljenje oči, njena hči Tatjana z možem in njuna dva otroka. Medtem ko se bo gospa Saharov vrnila — in prav z namenom, da bi ji sovjetske oblasti ne odvzele povratnega vizuma (sovjetski državljani potrebujejo za vrnitev v lastno državo vizum!), ni hotela dati nobene izjave, ki bi zvenele politično, ker bi potem ostal »Saharov zares sam, še bolj sam, kot je že«, kot je dejala — pa je njen zet Jefrem Jankelevič, ki bo odšel z družino v Združene države, kamor ga kot strokovnjaka za elektroniko vabi neka univerza, povedal marsikaj zanimivega glede sedanjega položaja sovjetskih disidentov.

Rekel je, da je Carterjeva pomoč, še bolj pa konferenca v Beogradu spremenila sovjetsko disidenstvo v mednarodno zadevo. Zato bi ga hotele oblasti likvidirati. Nekaterih disidentov bi se rade znebile z izgo-

nom v tujino, drugih s tem, da jih vtaknejo v ječe ali blaznice. Le Saharov je zaradi svojega slovesa deležen posebnega ravnanja, ker si ga ne upajo zapreti. Zato pa ga skušajo popolnoma osamiti. Že mesece je jetnik v svojem stanovanju. Njegov telefon je po več ur na dan odrezan in ne dobi medmestne zveze. Pošto mu zadržuje cenzura in mu izroči samo eno pismo od sto.

Poravnajte naročnino!

Pišejo mu namreč iz vse Rusije, šikanirani izobraženci in delavci v ječi, preganjanci vseh vrst in interniranci iz koncentracijskih taborišč ter blaznic. Želijo, da bi jim pomagal in posredoval zanje. Se vedno pa prihajajo k njemu obiskovavci, tudi oddaleč, da bi govorili z njim. Postal je neke vrste mit, ki vzbuja zaskrbljenost pri oblasteh. Okrog sto policistov se izmenjava, da nadzirajo Saharovovo stanovanje in tiste, ki prihajajo k njemu. Fotografirajo jih in jih zaslišujejo. Kdor pride večkrat, je deležen preganjanja. Njemu in ženi so ponovno grozili, je rekel Jankelevič, celo s tem, da bo postal s svojim otrokom vred »žrtev nesreče«. Tatjano so po arabskem atentatu na olimpiadi v Münchenu izključili z univerze »na zahtevo arabskih študentov«, jo ponovno sprejeli in spet izključili. Potem je delala kot čistilka v nekem laboratoriju, nato pa so jo obtožili, da »krade plačo«, ker je delala razen kot čistilka tudi kot prevajalka.

Najbolj znani sodelavci Saharova, npr. Kovaljov, so v ječi ali na prisilnem bivanju (konfinaciji). V ječi je tudi dvanajst najbolj znanih članov Skupine za človeške pravice. V Litvi in Ukrajini so zaprli vse člane te skupine, pa tudi številne pisatelje in druge v Moskvi.

BRANDT O TERORISTIH

Bivši nemški kancler socialist Willy Brandt je izjavil v intervjuju po radiu, da se ne more smatrati teroristov za »leve revolucionarje«, ker so pravi morilci. Primerjati jih je s tistimi, ki so pripomogli k uničenju weimarske republike. »Oni so tisti, ki pehajo Nemčijo v fašizem, čeprav trdijo, da vodijo proti njemu boj do konca«, je rekel Brandt.

NOVICE

V Assenu na Holandskem se je začela sodna obravnava proti osim južnomoluškim teroristom, ki so 30 dni zadrževali kot talce nad

150 ljudi. Obtoženi so ugrabitve in terorizma. Branijo se s tem, da so hoteli, da bi »svet govoril o njih in njihovih zahtevah«. Zadeva je zahtevala, kot znano, precej mrtvih, Molučanov in drugih.

V Washinktonu so v sredo podpisali novi sporazum med ZDA in Panamo o 20-letnem podaljšanju ameriške uprave nad Panamskim prekopom. Za Srednjo in Južno Ameriko je to važna zadeva, prav tako pa tudi za ZDA. V načrtu je gradnja novega prekopa.

Jugoslovanski predsednik Tito se bo danes, v četrtek, vrnil s Kitajskega v Beograd.

ČLOVEK PROTI LETU 2000

Škandalozna zgodba

o lekarniškem potrošništvu - 1

Kaj se je pravzaprav godilo v zdravilni industriji prva desetletja po drugi svetovni vojni? Po eni strani je to obdobje nenehne, enakomerno pospešene rasti, ko je vsako leto, vsak mesec, celo skoro vsak teden prinašal vesti o novih čudežih lekarniške kemije: sulfamidike, antibiotike, pomirjevalna sredstva, sintetične proizvode žlez z notranjim izločanjem. Po drugi strani je za to dobo značilno trajno večanje ekonomskih moči velikih in malih farmacevtskih hiš, zlasti pa brezobzirno bogatenje multinacionalnih orjakov. Tako kot naše udobje, je postalo tudi naše zdravje bojno polje, na katerem so se spopadli gospodarski interesi v imenu mitov potrošniške družbe: Z našim pralnim praškom Vam bo udobneje — Naša cigareta Vam da več — Aspirin je samo eden! Celotna taktika je bila (in je do precejšnje mere še danes) domala ista: obsipavanje z reklamnimi sporočili, ki so vsiljivo preračunana na človekovo podzavest in izdelana po pravilih najsubtilnejše psihološke tehnike, tako da je naveden smrtnik, celo zdravnik, pred njimi največkrat nemočen; potem, ustvarjanje umetnih potreb in načrtovano zastaranje. Z gospodarskega vidika je to manipulacija ekonomskih zakonitosti, ki vplivajo na povpraševanje, t.j. na ceno. Cena pa je bistvena sestavina pojma »profit«.

Reklama za zdravniške specialitete je nekako preplavila bregove zdravniških revij in se izlila v tedenski revijalni tisk in celo dnevniške, očitno naslovljena na laično javnost. Največje breme pa so le morali prenašati zdravniki, saj revije v glavnem živijo le od reklame. Da tak vir ni prav najzanesljivejši, nam lepo ponašajo dr. P.C. Elmes in profesor O.L. Wade s Queens University v Belfastu. Ocenila sta reklamo v oktobrski številki (1962) prestižne britanske zdravniške revije *British Medical Journal*. Ugotovila sta, da jih je od 44 reklamnih oznanil 26 pretiravalo, 7 jih ni omenjalo nevarnih stranskih učinkov, tri bi bila potrebovala strogo znanstveno preveritev, eno ni navajalo primernih znanstvenih virov. V referatu, ki ga je imel leta 1963 v Pragi, je profesor Wade dobesedno izjavil: »... ni mogoče pregledati tekoče zdravilske reklame, ne da bi človek prišel do spoznanja, da nekateri odseki lekarniške industrije kažejo cinično odločenost, da se trgovsko okoristijo z našim strokovnim neznanjem. Kar pa me zelo zaskrbljuje, so resne posledice za bolnike.«

Hujši od reklame, na katero je vsaj vsakdo opozorjen, so razni referati, ki se ogrevajo za kak farmacevtski izdelek, pri tem pa vse predradi omalovažujejo ali spregledajo nasprotno izsledke in ki jih navadno podpiše sodelavec raziskovalnega odseka kake farmacevtske hiše. Veliko takega materiala pride v zdravniško ambulanto tudi po pošti. Ameriški zdravnik James Bowes je iz svoje zdravniške prakse ugotovil: »... teža reklamnih brošur in lekarniških primerkov, ki se dnevno stekajo v mojo prakso, je približno tisoč gramov.« Na podlagi svojih izkušenj in pričevanj kolegov je preračunal, da bi morala poprečna letna teža vsega re-

klamnega materiala, ki ga dobivajo ameriški zdravniki, znašati nekako 22.700 ton.

Ameriške razmere so v tem morda skrajne. Da pa tudi drugod ne more biti bistveno drugače, lahko povzamemo na primer iz mnogih protestnih dopisov, ki jih angleški zdravniki, pač po najboljši britanski tradiciji, pošiljajo dnevnemu tisku. Sicer pa nevolje ne vzbuja toliko kakovost informacije, ki jo te lekarniške hiše posredujejo, kolikor količina poselnega materiala. Teza doktorjev medicine, ki jo je iz teh zapisov obnovil kritični opazovalec, je ta, da je njih življenje vse prekratko, da bi lahko vzeli v poštev, da bi si vsaj površno ogledali vso literaturo, ki jim jo tako širokogrudno dnevno poklanjajo farmacevtske hiše.

No, kjer je literatura nemočna, bo morda lahko prodrl človeški stik! Porodil se je tako lik zdravilskega zastopnika, poeta znanosti, čigar naloga je, da z osebno očarljivostjo prepriča zdravnika, da zdravilo, ki ga zastopa »pere bolj belo« kot konkurenčni lekarniški izdelki. Da so ti gospodje živa stvarnost tudi v italijanskih zdravniških čakalnicah, menda ne bo treba še posebej razlagati.

»Promotion« (po naše bi morda lahko rekli vpeljevanje) je znanstveno vodena reklama, ki svoje zakone črpa iz neizprosne boje za ekonomski obstanek. Trikov, ki se jih pri tem poslužuje, je nešteto. Nekatere smo doslej že že omenili. Naj omenimo vsaj še takoimenovano »pokroviteljstvo«: nad revijami, simpoziji, kongresi, raziskavami. Sploh pa je to zelo širok pojem. Vanj lahko spada tudi organizacija rekreativne dejavnosti članov nadpovprečno vpreženega zdravniškega poklica. Kot lep primer navajajo navadno veliko industrijo Pfizer, ki je zalagala cel rod ameriških zdravnikov z žogicami za golf in jih zbirala na golfiških. Se do pred nekaj desetletij je to bilo solidno, a malo poznano podjetje, ki se je ponasalo z ustanovno letnico 1849. V času, ko je vso lekarniško industrijo zajela »antibiotična mrzlica«, je naletela na nov antibiotik in ga seveda patentirala. Začela je rasti kot goba. Pri tem se je spremenila iz izredno konservativne v eno najnapadalnejših na tržišču. Umna reklama je prinesla rekorden uspeh. Leta 1935 je imela še samo pet milijonov dobička. Leta 1950 pa je že zaposlovala 400 uslužbencev in beležila 65 milijonov dobička. Osem let pozneje zasledimo v letnem poročilu naslednje podatke: 15.000 uslužbencev in 250 milijonov dolarjev čistega dobička.

S.M.

Ruska pisateljska kolonija v Parizu

Ameriški dnevnik *International Herald Tribune*, ki izhaja v Parizu, je prinesel daljše poročilo o ruskih begunskih pisateljih in drugih intelektualcih, ki živijo v Parizu in so mrzlično delavni. V Franciji je zdaj registriranih 7.175 sovjetskih beguncev iz novejšega časa in med njimi je mnogo pisateljev in umetnikov. Rusi so imeli Pariz vedno v veliki časti kot kulturno središče Evrope in sveta in nikoli ni manjkalo ruskih beguncev, ki so si poiskali v njem zavetje in možnost za svobodno kulturno in politično delovanje. Pred prvo svetovno vojno je bilo v Parizu 6000 beguncev, ki so se rešili tja pred diktaturo carja. Po boljševiški revoluciji je pribežalo v Francijo 175.000 ruskih beguncev in vsakomur so znane anekdote o dozdevnih ruskih knezih, ki so sisluzili v Parizu kruh kot vozniki taksijev, in o njihovih jazbečarjih, ki so se hvalili, da so bili v Rusiji bernardinci.

Številka novih beguncev, ki jo objavlja ta ameriški dnevnik, preseneča, ker dokazuje, da je zdaj pravzaprav veliko lažje emigrirati iz Sovjetske zveze, kot si človek predstavlja. Poleg teh 7.175 v Franciji prijavljenih beguncev iz Sovjetske zveze jih je namreč na tisoče, ki so se izselili v Združene države in v Anglijo, v Švico, Kanado,

Avstralijo in Izrael. Sovjetska policija je, kot kaže, še zadovoljna, da se znebi ljudi, ki godrnjajo proti režimu, delajo nemir in se jih zato boji. Seveda dela marsikomu težave, preden mu izda dovoljenje za izselitev, toda mnogim se vendarle posreči, da se sorazmerno naglo izselijo na Zahod, hitreje got iz nekaterih drugih komunističnih držav, npr. iz Romunije.

Vsekakor pa se ustavi največ izseljenih ruskih disidentov v Parizu. Pod pojmom ruski ali sovjetski je razumeti seveda tudi Ukrajince, Beloruse in nekatere druge sovjetske narodnosti. Emigrant Aleksander Glazer je ustanovil blizu Pariza ruski begunski muzej, kjer so razstavljena dela ruskih oziroma sovjetskih disidentov, ki so bila pretihotapljena na Zahod in objavljena v Parizu. Lani je izšel v Parizu leposlovno-umetniški »Almanah 77«, ki so ga izdali nekateri tam živeči ruski umetniki in pisatelji ter je vzbudil veliko zanimanja. V Francijo se je preselil tudi Andrej Almarik, ki je dobil politično zavetje v Holandiji, a si je nedavno kupil hišo v vzhodni Franciji. Med najbolj znanimi sovjetskimi begunci in ustvarjanci v Parizu so Vladimir Maksimov, ki izdaja revijo »Kontinent« (dozdaj je izšlo enajst števil), Andrej Sinjavski, Viktor Nekrasov in matematik Leonid Pljušč, medtem ko živi pesnik Josef Brodsky v New Yorku, Solženicin pa v ameriški državi Vermont. Ruski begunci imenujejo v šali Pariz »Moskva na Seini«, Poleg »Kontinenta« izdajajo še več drugih revij, tako npr. »Mesager«, ki prinaša verške in filozofske spise emigrantov in tudi tistih avtorjev, ki so ostali doma, in tednik »Rusky Misl« (Ruska misel). Marksistični emigrant matematik Pljušč pa pripravlja izdajo levičarske revije »Demokratska alternativa«.

ŠTUDIJSKI DNEVI »DRAGA«

Slovenski kulturni klub organizira 11., 12. in 13. septembra v Marijanišču na Opčinah Narodna ul. 89 študijske dneve. Letošnja mini »Draga« bo obravnavala politične probleme naše zamejske stvarnosti. Nastopili bodo naslednji predavatelji: Ivo Jevnikar, dr. Drago Štoka, prof. Boris Pahor in časnikar Sergij Pahor.

Zbiranje na dvorišču Marijanišča v nedeljo 11. t.m. ob 8.30.

ODBOR SKK